

ALİ TƏHSİL İSLAHATINDA TƏLİM TEXNOLOGİYALARI VƏ ONLARIN ROLU

SƏKİNƏ İ. SƏFİYEVƏ

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

Məlum olduğu kimi, ali təhsil sisteminin əsas məqsədi təhsilin funksionalılığıdır: şəxsiyyətin inkişaf və peşəkarlıq səviyyəsinə malik mütəxəssislərin hazırlanmasıdır. Bu gün biz, faktiki olaraq, müxtəlif mülkiyyət formalı (dövlət, özəl, ictimai, qarışıq, dini), müxtəlif tipli (universitet, akademiya, institut, kollec), müxtəlif müddətli və səviyyəli tədris proqramı ilə fəaliyyət göstərən (natamam ali, əsas ali (bakalavr), tam ali (magistr) və doktorantura (qabaqcıl təlim, rezidensiya, doktorluq) tədris müəssisələri olan yeni ali təhsil sistemini görürük. Bütün dünyada, ali təhsil müəssisələri, əsas funksiyalarının yerinə yetirilməsinə çəkilən xərclərin artması ilə əlaqədar narahatlıq keçirilir. Əlbəttə ki, bu, yaşayış xərcləri, inflyasiya, qiymət artımı ilə bağlıdır. Eyni zamanda təhsil məqsədləri üçün ayrılan vəsait nisbətən azaldılmasına baxmayaraq, ümumilikdə onlar da artır. Bu fikri təsdiqləmək üçün Fransanın Dijon Universitetində Təhsil İqtisadiyyatı İnstitutu tərəfindən 1992-ci ildə edilən - əksər ölkələrdə təhsil maliyyə böhranı yaşayır [1] – açıqlamanı yekunlaşdırıcı məqam kimi göstərə bilərik. Bu böhran, makrostatistikanın əks etdirdiyindən daha dərinləşir və tezliklə keçməyəcək. Eyni zamanda, təhsil məzmununda baş verən böhran haqqında danışmamaq mümkün deyil [2]. Bu gün yeni texniki və pedaqoji imkanlar və vasitələr ortaya çıxmışdır ki, bu da yeni tədris texnologiyaları və təhsil prosesinin yeni məzmununu həyata keçirmək üçün imkanlar yaradır. Həll edilməsi lazım olan əsas məsələlər - bu prinsipləri yerinə yetirmək üçün nə qədər xərc və nə qədər zaman tələb olunacağını aydınlaşdırmaqdır. Məhz bu vəziyyət ali təhsilin bütün əsas funksiyalarını əlaqələndirən və ali təhsil sistemində əsas fəaliyyətlərin təkmilləşdirilməsi yollarını təklif edən təlim texnologiyalarının problemi ilə məşğul olmaq zərurətinə səbəb olmuşdur [3]. İnnovativ proseslər-təlimin yeni üsul metodlarının işlənməsi və inkişafı, elmi tədqiqatlara əsaslanan tədris prosesinin təşkilinin yeni formalarının yaradılması, prinsipial yeni tədris vasitələrinin tətbiqi fragmentar xarakter daşısa da, dəqiq informasiya verir və ali məktəb müəllimlərinin yeni təlim texnologiyalarını yaratmağa sövq edir [4]. Universitetlərarası və bir beynəlxalq proqram təhsilin informasilaşdırılması vasitələrinin yaradılması probleminin həll məsələlərinə baxmışdı. Eyni zamanda, tədqiqatların parçalanması, ayrı-ayrı fənlər, müxtəlif metodlar və üsullar, müxtəlif təlim vasitələrinin hazırlanması məqsədli təlim texnologiyaları yaradılmadan ali məktəblərdə təhsil prosesinin radikal bir şəkildə yenidən qurulması üçün lazımı şərait yaranmır. Bu, universitet rəhbərlərinin və müxtəlif layihələrin diqqətini eyni istiqamətə yönəltmək və mümkün olduğu təqdirdə, bu sahələrdə söylər və maliyyə resurslarını cəmləşdirmək üçün perspektivli iş sahələrini müəyyən etmək, zəruri olanları cəlb etmək məqsədilə tədqiqatların təhlili və qiymətləndirilməsini vacib edir. Burada əsas müasir tədris anlayışı olan "təlim

texnologiyası" termininə baxmaq lazımdır. "Texnologiya"-texnika elmi, "texnika"-sənət, bilik, bacarıq, üsul, iş və onlara tətbiq anlamı verir. "Texnologiya" anlayışı və daha dəqiq desək "təlim texnologiyası" hələ də ənənəvi pedaqogikada qəbul edilmir, lakin bununla belə bu anlayışlar tədris prosesi ilə bağlı yeni bir şey hesab edilə bilməz. Ənənəvi tədris prosesi üçün hər zaman tədris prosesinin təşkilində və keçirilməsində müəllimin istifadə etdiyi metod və vasitələrə xarakterik olan ənənəvi təlim texnologiyası mövcud olmuşdur və indi də mövcuddur. Təlim texnologiyası, bir tərəfdən, təhsil məlumatlarının emal, təqdim edilməsi, ölçülməsi və çatdırılması üsulları və vasitələri kimi qəbul edilir, digər tərəfdən isə təlim texnologiyası müəllimin tələbəyə lazımi texniki və ya informasiya vasitələrindən istifadə edərək tədris prosesində necə təsir göstərdiyi bir elmdir. Müasir elmi ədəbiyyatda "təhsil texnologiyası" termini ilə bağlı çox sayda müxtəlif təriflər mövcuddur. YUNESKO-nun sənədlərində təhsil texnologiyası tədris formasının optimallaşdırılmasına yönəlmiş, təlim prosesinin yaradılmasının, tətbiq edilməsinin və müəyyən edilməsinin və texniki və insan resursları və onların qarşılıqlı əlaqəsi nəzərə alınmaqla biliklərin mənimsənilməsinin sistemli metodu hesab olunur.

Ədəbiyyat

1. Governors support online learning// The Heller Report Internet Strategies for Education Markets.- 1998.- V4.- №1,-p.109-119
2. Андреев А.А., Пилипонский А.Г. Некоторые проблемы применения Интернет в учебном процессе: Материалы VLLJ Международной конференции «Новые технологии в образовании». - Троицк, 1997.
3. Johnson D., Johnson R. Learning Together and Alone. Englewood Cliffs: Prentice-Hall Inc.- 1976
4. Mitina L.M. Development of teachers pupils communication*XIV ISPA Colloquium. Braga, Portugal. 1991
5. Ахметзянов А. Информационные ресурсы и образование//Высшее образование в России. - 1996. - № 3. - С.34-37.